

مبانی، اصول و روش های تعلیم و تربیت در خطبه های نهج البلاغه

زهرا مصطفی زاده

چکیده

پژوهش حاضر با عنوان مبانی، اصول و روش های تعلیم و تربیت در خطبه های نهج البلاغه، دیدگاه های امام علی (علیه السلام) را در این زمینه بررسی و تبیین نموده است. از آنجا که علت بسیاری از ناهنجاری های اجتماعی، اخلاقی و فکری موجود از قبیل (گرایش به اندیشه ها و افکار فرقه های باطل، بی بند و باری های جنسی، طلاق، اعتیاد به مواد مخدر و شبکه های مجازی، بی هویتی، افسردگی و) بین جوامع اسلامی رو به گسترش است؛ لذا بازگشت و قرار گرفتن در مسیر تعلیم و تربیت صحیح و برتر که همان بهره مند شدن از برنامه ها و دستورالعمل های کامل و جامع خداوند که توسط برگزیدگان خویش به دست بشریت رسانده است، تنها راه مستقیم است. از این رو شناخت و به کار گیری دیدگاه های تربیتی ائمه معصومین (علیهم السلام)، در این عرصه، حیاتی و راهگشاست. لذا با بررسی های انجام شده در خطبه های نهج البلاغه، کسب معرفت و تشکیل نگرش توحیدی نسبت به انسان، خداوند، انبیاء و امام معصوم و سرای جاودان، مبانی تعلیم و تربیت در نظر گرفته شده است. و اصول استخراج شده از این مبانی عبارتند از: ایجاد ایمان مستقر، ایجاد بینش توحیدی، ایجاد شرایط مطلوب، ایجاد شاکله ی حسنه، ایجاد هدف، رعایت تفاوت های فردی، عزت و حفظ کرامت انسان، میانه روی، آسان گیری، اعمال نظارت، ایجاد همبستگی و هم افزایی، آزادی اراده، ایجاد تعهد و مسئولیت پذیری و در نهایت روش های تربیتی برگرفته از مبانی و اصول ذکر شده عبارتند از: الگو برداری، پرسش و پاسخ، عبرت آموزی، بهره از جاذبه های هنری در کلام، امتحان، محبت، دعا، توبه، تبشیر و انداز، تذکر، موعظه حسنه، تشویق، تنبیه. امام علی (علیه السلام) از این روش ها، براساس شناخت موقعیت و مخاطب به نحو احسن بهره مند شده اند. این پژوهش به روش کتابخانه ای بررسی و تبیین شده است.

کلید واژه ها: تعلیم، تربیت، مبانی تربیت، اصول تربیت، روش تربیت.

Abstract

The topic of this research is the study of the principles and bases that Islam has put forward in the field of the youth education. In the meantime, the accurate identification of the characteristics, needs, and innate abilities of the young people has played an important role in this regard. Islam, that is a system of educational society, has issued the necessary guidelines for the proper education of mankind in all individual, collective, material and spiritual aspects throughout all lifetimes. Therefore, supplications and prayers are considered the most important sources of Shiite religion. The presentation of bases and principles of education, special for young people with regard to the supplications, is one of the goals of this thesis, which is conducted through the descriptive-analytic method. Attention is also given to explanation of the foundations and principles of the youth education that lead them to rational, physical, emotional, moral, social, cultural, and political maturity. In the educational system regarding the youth, it is necessary to focus on institutions such as the family, education, and especially the national media in the moral and ideological education of young people.

Keywords: Foundations, principles, supplications, education, the young, maturity.

الملخص

يتمحور هذا البحث على دراسة مبادئ وأصول يقدمها الدين المبين الإسلامي في مجال النظام التربوي للشباب. في هذه الأثناء، المعرفة الدقيقة لسمات الشباب واحتياجاتهم وقدراتهم الذاتية تلعب دوراً بارزاً. وبما أن الإسلام يعتبر نظاماً تربوياً كاملاً فأصدر قوانين لازمة في مجال التربية الصحيحة للبشر في كلّ الجوانب الفردية والاجتماعية والمادية والمعنوية في مراحل الحياة كلها. بذلك تعتبر الأدعية الماثورة من أهمّ مصادر مذهب الشيعة في هذا المجال. يستهدف هذا البحث من خلال المنهج الوصفي - التحليلي، تقديم المبادئ والأصول اللازمة لتربية الشباب والمراهقين وتسليط الضوء على مبادئ وأصول تساعد على الوصول إلى النضج العقلي والجسمي والعاطفي والخلقي والاجتماعي (الثقافي والسياسي). ولا يفوتنا في مجال تربية الشباب، أن الأنظمة المختلفة مثل الأسرة والتربية والتعليم وخاصة وسائل الإعلام الوطنية تسهم إسهاماً بالغاً في التربية الاعتقادية والخلقية.

الكلمات المفتاحية: المبادئ، الأصول، الأدعية، التربية، الشباب، النضج